

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 42-10

KLAGANDEN

1. Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A
830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå
Kungstorget 2
411 17 Göteborg

2. Jämtlands läns Ornitologiska förening
c/o Jonas Westling
Midgårdsgatan 3 E
831 45 Östersund

3. Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län
c/o Bernt Persson
Åslingevägen 10
873 40 Bollstabruk

4. Ångermanlands Ornitologiska förening
c/o Thomas Birkö
Björkudden 105
894 31 Själevad

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

2. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr
111 57 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslut den
2 december 2009 i ärende nr 551-18527-08

Dok.Id 108964

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

SAKEN

Uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Stamåsen, Sollefteå och Strömsunds kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län

---

MILJÖDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Verkställighetsförordnandet upphävs.
  2. Det överklagade beslutet ändras på det sättet att tillståndet begränsas att gälla i trettio år från den dag då tillståndet togs i anspråk.
  3. Villkor 2, första stycket, ändras på det sättet att säkerhetsbeloppen för varje byggt kraftverk ska indexuppräknas enligt konsumentprisindex (KPI) från det månadsvärde som gäller när tillståndet tas i anspråk till det vid betalningstillfället senast kända KPI.
  4. Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt avslås.
  5. Villkor 16 ändras så att det får följande lydelse. *Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) kilometer från kungsörnsbo.*
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län (MPD) har i det överklagade beslutet lämnat Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft vid Stamåsen i Sollefteå och Strömsunds kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 115 MW inom ett område om ca 16 km² och maximalt 50 vindkraftverk. Tillståndet omfattar också anläggandet av tillfälliga och permanenta vägar, tillfälliga och permanenta uppställningsplatser för material/avfall, mobil betongstation, mobil kross, uppförande av transformatorstation i parken, uppförande av servicebyggnad samt följdverksamheter såsom transporter till och från vindkraftparken. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten och anläggande av ett begränsat antal fundament.

Beslutet har överklagats av Ångermanlands Ornitologiska förening (ÅOF), Jämtlands läns ornitologiska förening (JORF), Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län (naturskyddsföreningen) och Jijnjevaerie sameby (samebyn), varvid samebyn även yrkat att miljödomstolen ska meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Miljödomstolen har ändrat det överklagade verkställighetsförordnandet på det sättet att verkställighetsförordnandet ska avse nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten samt anläggande av femton fundament. Inget av fundamenten får anläggas närmare än två kilometer från kungsörnsbo.

YRKANDEN M.M.

Samebyn har yrkat att miljödomstolen i första hand ska återförvisa ärendet till länsstyrelsen,

i andra hand inte ge tillstånd till den sökta verksamheten och

i tredje hand förena tillståndet med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

JORF har yrkat att miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut på så sätt att skyddsavståndet till närmaste kungsörnsbo utvidgas till minst 2,5 km.

Naturskyddsföreningen och **ÅOF** har yrkat att miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut på så sätt att skyddsavståndet till närmaste kungsörnsbo utvidgas till minst 2 km.

Bolaget har bestritt samtliga yrkanden.

Länsstyrelsen har vidhållit sitt beslut.

KLAGANDENAS TALAN

Samebyn

Återförvisning

MPD:s beslut har inte tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande i ärendet den 22 oktober 2009. Samebyn hörde därefter ingenting från MPD förrän den 26 november 2009 då MPD underrättade samebyn om att rennäringsenheten vid Länsstyrelsen i Jämtlands län inkommit med ett yttrande, vilket samebyn bereddes tillfälle att yttra sig över. Den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att sökanden hade inkommit med ett bemötande av samebyns yttrande den 10 november 2009. Bemötandet har aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn. Genom att MPD redan den 2 december 2009 meddelade beslut i det nu aktuella ärendet har samebyn därför betagits rätt att yttra sig över vad som inkommit i ärendet.

Av 19 kap 4 § miljöbalken (MB) framgår att länsstyrelsen ska underrätta ”den som gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 17§ förvaltningslagen.” Enligt kommentaren till Miljöbalken (Bengtsson m.fl.) är detta en motsvarighet till kommunikationsbestämmelsen i 17 § förvaltningslagen (1986:223) med den utvidgningen att den som kommit med synpunkter inte formellt behöver vara part för att bli underrättad. Enligt 17 § förvaltningslagen får ett ärende inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att

så har skett bl a om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga.

Hellners/Malmqvist har i ”Nya förvaltningslagen – med kommentarer” anfört följande avseende kommunikationsplikten (s. 178): ”I de fall då mer än en part finns i ärendet kan formerna för kommunikationen behöva modifieras i somliga hänseenden. Sålunda kan det t.ex. bli nödvändigt att kommunicera med parterna flera gånger för att en part ska få tillfälle att bemöta vad en motpart anfört.” Vid underlåtenhet att iaktta vad som föreskrivs i 17 § förvaltningslagen torde myndighetens avgörande i ärendet inte kunna anses tillkommet i laga ordning och kan beroende på omständigheterna undanröjas och återförvisas till beslutsmyndigheten för ny behandling, se t.ex. RÅ 1973 C 29 (jfr även RÅ 1966 ref. 12, 1967 ref. 31 och 1970 ref. 23) s. 179 i ovan angivet verk. Mot denna bakgrund ska miljödomstolen undanröja MPD:s beslut och återförvisa ärendet till länsstyrelsen för ny behandling.

Samebyn anser att MPD:s avgörande har gått samebyn emot. Cirka 75 procent av sökandens skrift den 6 november 2009 är, enligt samebyns uppfattning, ett direkt bemötande av samebyns yttrande den 22 oktober 2009. Vid genomgången av MPD:s beslut framgår det tydligt att sökandens skrift (bemötandet) har tillfört nya omständigheter till ärendet, vilka MPD har tagit intryck av. Det framgår dels av MPD:s argumentation, där vissa formuleringar är näst intill identiska med formuleringar i bemötandet, dels av att MPD har grundat sitt beslut om verkställighetsförordnande på de skäl som sökanden anfört i bemötandet. Sökanden hade inte tidigare angett några skäl till yrkandet om verkställighetsförordnande. Något av de övriga undantagen från kommunikationsplikten är inte tillämpliga. MPD hade därför inte rätt att avgöra ärendet utan att samebyn fick tillfälle att yttra sig över bemötandet.

Samebyn föreslog en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD eftersom samebyn ansåg att dessa utredningar saknades i ansökningen. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggandet och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt om anläggnings- och nedmonteringsarbetet ska ske vintertid eller när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseeffek-

ter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfodring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete. Vidare behövs det en bedömning av hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området. Aspekter som bör belysas är renarnas reaktion på det buller och de reflexer, skuggor och vingrörelser som uppstår under driften.

Samebyn anser vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ytterligare alternativa lokaliseringsförslag som innebär att renskötseln inom samebyns renskötselområde kan fortgå utan störningar. Samebyn har som ett förslag till villkor begärt att sökanden ska fastställa samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår. Denna begäran kan istället omformuleras till ett föreläggande för sökanden att utföra en utredning med samma innehåll och under samma förutsättningar. Därutöver har begärts att sökanden ska föreläggas att genomföra en utredning rörande alla intrång, befintliga och planerade, inom samebyns renbetesområde för att belysa de kumulativa effekterna. Utredningen måste genomföras tillsammans med samebyn.

MPD har inte förelagt sökanden att komma in med dessa utredningar. Samebyn anser därför dels att länsstyrelsen inte har berett ärendet tillräckligt innan den har fattat beslut, dels att sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) inte motsvarar de krav som ställs på en sådan enligt MB. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Tillståndsfrågan Samebyn konstaterar att enligt 3 § andra stycket rennäringslagen (1971:437) får renskötsel under perioden den 1 oktober – 30 april (vinterbetesmarkerna) bedrivas i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen samt inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året. Detta innebär att samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Aktuellt område används för närvarande för reservbete. Eftersom MPD har lämnat bolaget tillstånd till ytterligare fem vindparker inom samebyns vinterbetesområde påverkas naturligtvis även användningsområdet för Stamåsen. För det fall tillstånden för Björkvattnet-Björkhöjden, Ögonfågeln och Bodhögarna blir bestående kommer samebyn att vara tvungen att använda Stamåsen varje år. Detta innebär således att vid anläggningsarbete vintertid kommer Stamåsen inte att kunna användas. Av detta skäl ska i vart fall sökanden inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området. Det innebär att övriga orörda områden blir viktigare eftersom värdet av störningsfria områden för rennäringen ökar. Samebyn måste därför planera att permanent införliva Stamåsen i något av sina kärnområden för det fall detta område skulle förbli orört. Området kommer därför att användas varje år till en stor del av samebyns renar. Skulle dock miljödomstolen ändra länsstyrelsens beslut avseende exempelvis området Björkvattnet-Björkhöjden får Stamåsen inte samma stora betydelse. Därigenom kan samebyn med fog påstå att det krävs en bedömning av den samlade miljöpåverkan på rennäringen från samtliga vindparker vid avgörandet av tillåtligheten av vindparken i Stamåsen.

Samtliga parter synes vara överens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. MPD och sökanden har dock en annan syn på hur driftskedet påverkar rennäringen än vad samebyn har. Samebyn instämmer i att rennäringen kommer att försvåras inom området.

Sökanden har hänvisat till VindReins årsrapport 2008, för att styrka att påverkan från t ex kraftledningar och vindkraftverk är större i platt terräng än i kuperad. Sökanden har därför dragit slutsatsen att renarna inte kommer uppfatta parkens storlek eftersom marken är kuperad och att parken därför inte kommer att påverka renarna i större utsträckning än en park av mindre storlek. Detta resonemang är felaktigt och går inte på något sätt att återknyta till den av sökanden hänvisade rapporten. Det är sant att den visuella påverkan av de enskilda vindkraftverken blir mindre om de till viss del döljs av kullar och träd. Den sammanlagda effekten av ingreppet i naturen, ljudet från turbinerna, den visuella effekten och ytterligare mänsklig aktivitet i området måste dock vägas in. Endast det faktum att en mindre del av vissa enskilda

vindkraftverk är synbara på långt avstånd medför inte att den planerade vindkraftparken är att jämföras med en park av mindre omfattning.

Vidare har sökanden hänvisat till en studie utförd av företaget Agrivind AB för att styrka att renar inte undviker vindkraftverk efter det att byggnationen är avslutad. Vindkraftparken i studien omfattade tre vindkraftverk. Sökanden har även hänvisat till en rapport gjord av J.E. Colman, H. Rønning, S. Eferstøl ”I hvilken grad påverkar vindmølleparker beitedferd blant tamrein”, i vilken effekten av en vindkraftspark med 17 vindkraftverk utreds. Samebyn anser att studier på mindre vindkraftparker inte kan tillerkännas någon betydelse i det nu aktuella fallet. Studien, som är presenterad i preliminär form, kommer antagligen att presenteras i sin helhet under 2010. Den är dessutom utförd i Finland, vilket medför att de berörda renarna lever under väsentligen andra förutsättningar än renar i Sverige, vad gäller kontakten med människor. Då det finns väldigt ont om vinterbete i Finland kombineras traditionell renskötsel med utfodring i hägn vintertid. Detta resulterar i att renarna är mer vana vid mänsklig kontakt och således accepterar även andra störningskällor lättare.

Sökanden har påstått att studier i Norge stödjer hypotesen att vindkraftparker har liten eller ingen negativ påverkan på renar. Sökanden har till stöd för detta påstående hänvisat till Fagrapport Reindraft, Konsekvenser av vind- och kraftledningsprosjekter på Fosen. Sökanden har dock underlåtit att redovisa de delar som talar om det osäkra läget vad gäller vindkraftverks och andra tekniska installationers undvikelseffekt på renar, vindkraftparker i allmänhet och stora sådana i synnerhet.

I artikeln “Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges” i Society for Ecological Restoration International, C.Nellemann, m.fl. 2009, konstateras att den undvikelseffekt som mänsklig aktivitet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker. Således kommer en vindkraftpark av en storlek som den nu planerade att medföra en mycket större negativ påverkan på renar än de vindkraftparker som har omfattats av olika tidigare studier. Samebyn vill även erinra att det av ”De fördjupade rennärlingsanalyserna”

framgår att renarna kommer att undvika området under anläggningsfasen, men också troligtvis under drift.

Vad gäller frågan om s.k. vildren kan följande framhållas. De studier som rör s.k. vildren i Norge avser inte vildrenar (d.v.s. icke-domesticerade) i egentlig mening utan förvildade tamrenar. De tillhör samma underart av ren som renarna i renskötsel (Rangifer tarandus tarandus). Så länge som renskötseln funnits har det också funnits ett genflöde från renskötselområden till ”vildrenområden” genom djur som gått över och blandat sig med ”vildrenarna”. En massiv inblandning skedde under och efter andra världskriget och under flera årtionden förökades tamrenarna utan större kontroll och slakt. Det som skiljer de norska ”vildrenarna” från tamrenarna är i princip endast tamhetsgraden. Någon diskussion angående undvikelseeffekternas storlek för tamren kontra ”vildren” förs inte längre i Norge. Ingunn Ims Vistnes slutsatser om undvikelseeffekter är vetenskapligt granskade i internationella fora och anses gälla för såväl tamren som ”vildren” i Norge. Samtliga studier i Norge är med andra ord utförda på domesticerad ren av olika tamhetsgrad. Mot denna bakgrund är de studier som är utförda på s.k. vildren i Norge fullt tillämpliga på nu aktuella förhållanden.

Det synes inte finnas någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalvfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § MB att vindkraftsparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken, kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konstatera att så är fallet är inte tillfyllest. Sammanfattningsvis anser samebyn det visat att det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Vidare anser samebyn det lika

sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. Samebyn anser därför att slutsatsen att rennärigen kan existera med vindbruket inte är korrekt.

Samebyn menar att de fem tillståndsgivna parkernas samlade inverkan måste beaktas vid ett avgörande om påverkan på rennärigen. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötselområden.

Samebyn delar inte MPD:s uppfattning att en etablering av en vindkraftanläggning i Stamåsen medför en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning utifrån de villkor som föreskrivs avseende bl.a. rennärigen. Samebyn anser därför att miljödomstolen ska hantera Stamåsen-området som om det var utpekad som riksintresse för rennärigen. Eftersom rennärigen och vindbruk är oförenligt måste prövningsmyndigheten göra en avvägning mellan dessa. Prövningsmyndigheten ska därvid ge företräde åt det ändamål som främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Vid en sådan intresseavvägning bör den beslutande myndigheten även väga in vilket intresse som först fanns på platsen. Eftersom det "första" intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Enligt samebyns sätt att se på saken träder således bestämmelserna om skydd för riksintresse in vid ändrad markanvändning, vilket nu är för handen. Av bestämmelsen i 3 kap 8 § MB framgår det bl.a. att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Samebyn har inte vidtagit eller ansökt om att få utföra åtgärder som kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Samebyn avser inte heller att ändra sin traditionella markanvändning, från sådan den har varit sedan samer började bedriva rennärigen i området. Eftersom området inte används för energiproduktion idag är det inte fråga om ändrad markanvändning från energiproduktion till rennärigen, utan ett behållande av status quo. Samebyn anser därför att skyddsbestämmelserna för ener-

giproduktion inte är tillämpliga. I vart fall ska detta nytillkomna intresse inte erhålla samma tyngd som den befintliga traditionella rennäringen vilken inte förutsätter en ändrad markanvändning.

Vad gäller frågan om vilket intresse som bäst främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt kan samebyn inte se att någon annan bedömning kan göras än att det bör vara rennäringen. Rennäringen kan i vart fall inte anses att på ett sämre sätt än vindbruket främja en långsiktig hushållning med marken vad gäller ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter. Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, sociala och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörande av frågan om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen endast är ett av kriterierna. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella näringsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och rennäring kan samverka är felaktig, innebär detta att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyns möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötsel företagen inom samebyn.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Det nu anförda förstärks ytterligare av att rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintresseförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte uppbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid.

Enligt 2 kap. 6 § MB ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. Mot denna bakgrund vidhåller samebyn sitt påstående om att sökanden inte har fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln.

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska kunna lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap MB ska ansökan därför avslås.

Villkor

Samebyn anser att det är viktigt att det explicit framgår av villkor 2 att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

MPD har funnit i villkor 7 att det räcker om samråd med samebyn sker innan anläggnings- och nedmonteringsarbeten äger rum. Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn be-

dömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8 bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringen.

Vad gäller samebyns villkor om ljudnivåer har MPD helt bortsett i villkor 14 från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. MPD gör gällande att ljudnivån alltid kommer att vara högre i direkt anslutning till vindkraftverken och att det därför inte är möjligt med en sådan föreskrift. I känsliga miljöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut i mål T 3126-07 meddelat den 10 juni 2009.

Kompensationsåtgärder enligt utredningsvillkor U1 som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Om samebyns uppfattning att störningseffekterna från vindkraftverken medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär det att samebyn inte kan använda Stamåsen med omnejd under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyns behov av Stamåsen kommer att öka vilket innebär att området blir viktigare för byns renskötsel företag. Redan denna grund, att renskötsel företagen under två år, exklusive byggskedet, direkt drabbas av skada utan att under denna period kunna få täckning för eventuella merkostnader, talar mot MPD:s utredningsvillkor.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det längsta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet och för det andra den svårighet som uppstår att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kommer istället att uppstå bl.a. genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfodring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel företagen.

Därtill kommer de ytterst svåråtgärdade störningarna för samebyn som de ”Fördjupade rennäringanalyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kunskap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinterbetesområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarrar därför att den inte kommer att kompenseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att samebyn inte kan visa att störningar föreligger, dels att sökanden kommer att bestrida att dessa störningar uppkommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta, innebär det att vindkraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle komma att föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig

av skrivningen ”minimera störningar på rennäringsen”. I det fall näringarna ska kunna samverka och denna samverkan inte ska ske på rennäringsens bekostnad, ska skrivningen lyda ”*Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringsen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*”

Av Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun, framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor. Bolaget ska, i samråd med länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennäringsens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften i jämförelse med förhållandena innan uppförandet. Programmet ska godkännas av länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan länsstyrelsen godkänt programmet.

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar, kravet på sökandens bekostande av undersökningarna och programmets utformning. Regeringens krav på utredning är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som länsstyrelsen har beslutat om. Ett sådant förfarande innebär att den egentliga påverkan från vindkraftanläggningarna kan utredas eftersom även de faktiska förhållandena för rennäringsen innan etableringen sker ska undersökas. Sker inte detta går det inte att utreda hur förutsättningarna för rennäringsen förändras. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringsen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker. Om en etablering trots samebyns motstånd ska äga rum anser samebyn att ett utredningsvillkor ska utformas enligt beslutet från regeringen och inte som det utredningsvillkor som är fogat till det överklagade beslutet.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Stamåsen kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas. Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de av samebyn föreslagna villkoren ska beaktas.

Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten enligt provisoriskt villkor P2 utan samebyns explicita medgivande. Detta eftersom parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas till sommartid. Samebyn vidhåller sitt förslag till villkor som presenterats i yttrandet. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen. Skrivningen om vegetationsskiktet i P2 bör ha följande lydelse: ”Sökanden skall genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.” För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställt hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Samebyn anser att prövotidsföreskriften avseende utfodring inte är tillräckligt preciserad utan bör lyda enligt följande: ”Under anläggningstiden skall bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum när samebyn uppger att den har behov därav. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det antal renar som skulle behöva använda området. Detta ska inte överstiga det högsta fastställda renantalet för samebyn och ske under maximalt fyra veckor per vinter. Utfodringen skall äga rum på plats som samebyn finner lämplig.”

Utfodringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfodring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfodringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske. Detta förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmedel i form av lyftar och speciella kälkar för att renskötarna ska undvika arbetsskador.

I det aktuella regeringsbeslutet har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anfört att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområde 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennäringen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Bolaget har poängterat att vindetableringen är av nationell betydelse med en samlad energiproduktion om 2,4 TWh/år för de parker bolaget har ansökt om. Samebyn konstaterar att den inte har något emot vindkraft i sig, enbart dess lokalisering i det nu aktuella fallet. Samebyn instämmer i Samerådets inställning att samerna inte ska behöva bära en oproportionell börda vad gäller samhällets behov av att reducera sitt utsläpp av koldioxid.

Det kan även ifrågasättas om inte en sådan särbehandling av rennäringen, som enbart får bedrivas av samer, innebär en diskriminering av samer som etnisk minoritet i strid mot diskrimineringslagstiftningen.

Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebär att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn som följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn menar att sökanden genom sitt svar visar att den inte tar rennäringens problem på allvar. För det fall tillstånd ges för den sökta verksamheten kommer tillståndet vara förenat med villkor. Uppfyllandet av dessa villkor kommer att kräva ett utbyte av information och samarbete mellan sökanden och samebyn.

JORF

Enligt Royal Society for Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn. Studier har visat att kungsörnspar vistas och flyger inom avståndet 2,5 km till bo under minst 50 % av tiden. Sveriges ornitologiska förening kräver i en nyligen antagen vindkraftpolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbö. MPD:s beslut om ett skyddsavstånd på 1,5 km till aktuellt örnbö är en alltför liten skyddszon för kungsörnarna. JORF ställer sig bakom den argumentering som Ångermanlands ornitologiska förening för.

Naturskyddsföreningen

Kungsörnen har en vingbredd på ca 2 meter. Boträden bör ha så kraftig krona att den klarar att bygga risbon som är upp till fem meter höga med en diameter på ca 1,5 meter. Revirhävdande örnar kan stanna i sitt revir i 20-25 år. Kungsörnen har inte upplevt något hot i luften. Detta gör att de inte undviker vindkraftverk. Föreningen har informerat både MPD och bolaget om kungsörnbö i området men detta har inte beaktats i beslutet.

Av propositionen ”En ny rovdjursförvaltning” framgår att kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människan. Kungsörnen är medtagen i bilaga 1 till fågeldirek-

tivet 79/409/EEC, vilket innebär att särskilda åtgärder ska vidtas för att bevara livsmiljö och säkerställa överlevnad. Försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken bör tillämpas.

MPD har ålagt bolaget att kartlägga påverkan på rovfågel under en tid av 5 år från och med att beslutet tagits i anspråk och vid negativa effekter komma med förslag på åtgärder. Om det sedan skulle visa sig att örnnarna inte haft möjlighet att överleva på grund av bristande hänsyn är åtgärderna inte till hjälp. Det torde även vara svårt och kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom åtgärder som påverkar driften vid dessa. Royal Society for the Protection of Birds förespråkar en skyddszon på 2,5 km runt kungsörnböden, eftersom studier visat att örnpär under en stor del av sin tid födosöker inom det området. Det är mycket viktigt att en helhetsbedömning görs av effekten för kungsörnsstammen av samtliga vindkraftsparker som är under uppbyggnad. En storskalig utbyggnad kan bli förödande för kungsörnsstammen som enligt artdatabasen är missgynnad. Risken finns att otillräckliga skyddszoner blir prejudicerande eftersom kommande exploatörer hänvisar till dem. Bolaget har framfört att det kostar orimligt mycket att ta bort eller förflytta ett mindre antal verk. Vid andra etableringar har anpassningar skett efter samråd. I detta fall borde man ha utvidgade undersökningar till andra sidan av parken.

ÅOF

Kungsörnen är orädd för alla rörliga föremål i luften eftersom den under årtusenden har reagerat i luftrummen och aldrig varit utsatt för hot från något som rör sig i luften. Trots att kungsörnar är långlivade fåglar är dödligheten hög under de första levnadsåren. Det är ungefär en av fem kungsörnar som överlever till fem års ålder då de i genomsnitt börjar häcka. Att unga kungsörnar dödas av vindkraftverk på övervintringsområden i södra Sverige har därför en mindre inverkan på det häckande kungsörnsbeståndet. Vuxna revirhävdande örnar i Västernorrland och Jämtland stannar i regel kvar i reviret hela året. För vuxna örnar är den årliga dödligheten låg och efter första häckningen kan den finnas kvar i reviret i 20-25 år. När vuxna revirhävdande örnar, som överlevt de första kritiska åren, dödas har det väsentligt större betydelse för populationsutvecklingen. Studier på kungsörn, främst från Skottland, visar att det behövs i genomsnitt 0,5 ungar per par och år för att kungs-

örnsstammen ska vara stabil. Vid lägre häckningsframgång riskerar populationen att minska. I Västernorrlands län producerades 0,06 ungar per par under 2009. Under den senaste 10-årsperioden har ungproduktionen varit 0,25 och endast under fyra av de tio åren har den varit högre än 0,3 ungar per par. Häckningsframgången för kungsörnar i Västernorrland är därmed väsentligt lägre än i övriga norrlandslänen. Länet har således en sviktande kungsörnspopulation med låg häckningsframgång varför varje häckande par bör betraktas som värdefull ur ett bevarandebiologiskt perspektiv.

I fågeldirektivet 79/409/EEC är kungsörnen medtagen i bilaga 1. Det innebär att man ska vidta särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. Därför ska det bl.a. vara förbjudet ”att avsiktligt störa dessa fåglar, särskilt under häcknings- och uppfödningstiden, i den mån dessa störningar inte saknar betydelse för att uppnå syftet med detta direktiv”. I propositionen ”En ny rovdjursförvaltning” slår regeringen fast att ”kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människa”. Enligt ÅOF:s uppfattning innebär byggnationer av vindkraftparker i kungsörnsrevir en störning av kungsörnarna och motiverar därför att tillståndsmyndigheterna använder miljöbalkens hänsynsregler på ett seriöst och ansvarsfullt sätt. När det gäller vilka åtgärder som behöver vidtas för att minimera risken för att stora fåglar som t.ex. örnar ska förolyckas i vindkraftverk, visar den samlade erfarenheten att det är just lokaliseringen av verken som har störst betydelse. Det är mycket svårare och mer kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom att vidta åtgärder som eventuellt begränsar verkens drift. För att kunna undvika olämplig placering av vindkraftverk krävs därför mycket kunskap om var olika fågelarter förekommer och hur de rör sig i landskapet. Ju bättre kunskap man har desto bättre placering ur fågelsynpunkt. Är kunskapen bristfällig är det därför av yttersta vikt att ta till större skyddszoner runt känsliga arters boplatser.

En mer korrekt tillämpning av försiktighetsprincipen vore att inte ge tillstånd till att sätta upp enskilda vindkraftverk för nära kungsörnboen och låta kommande studier under provtiden få visa ifall fler vindkraftverk kan sättas upp närmare örnboet ifall dokumentationen visar att kungsörnarna inte nyttjar vissa områden så mycket.

MPD har vidare konstaterat att bolagets samlade ansökta utbyggnad av vindkraft i gränsområdet mellan Jämtland och Västernorrland berör cirka sju kungsörnsrevir samt att viss osäkerhet råder om antal revir och revirens utbredning. Med tanke på den låga reproduktionen i området, 0,21 ungar per par/år, blir varje kungsörnsunge viktig för att långsiktigt hålla populationen uppe. Speciellt besvärlig är årsungarnas första period i juli till september när de flygtränar och uppehåller sig inom närområdet till boet. Detta närområde blir således särskilt viktigt att skydda och MPD:s resonemang om att inget talar för en utökning av skyddsavståndet med ytterligare 500 meter skulle leda till någon mer påtagligt minskad risk för kollision med vindkraftverk förs utan något som helst faktaunderlag. ÅOF:s samlade erfarenhet är direkt motsatt, ju färre dödsfall för fåglarna i närområdet till boet desto större chans till ungfåglarnas överlevnad. MPD har avseende tillståndet för Björkhöjden-Björkvattnet föreskrivit om ett skyddsavstånd på 2 km under en provotid med ett bortfall av 13 vindkraftverk. Argumentationen i det fallet är att skyddszonen ska föreskrivas som en försiktighetsåtgärd i avvaktan på ytterligare studier.

Sveriges ornitologiska förening kräver i sin vindkraftspolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbö. All expertis vad gäller vindkraft och risker för fåglar menar att den allra viktigaste åtgärden för att minimera skadan för fågellivet är valet av plats för vindturbiner. Detta speciellt i skenet av att dödligheten oftast inte är jämnt fördelad inom de parker som studerats, utan vissa verk eller vissa delområden i vindparken står för huvuddelen av de fåglar som dödas. Allt annat som görs i efterhand t.ex. att måla rotorblad i olika färger, stänga vissa verk periodvis etc. är av mindre vikt. Störst ansats ska alltså göras för att hitta rätt lokalisering av vindkraftparken och rätt lokalisering av varje turbin. MPD har inte tillämpat lokaliseringsprincipen när det gäller att hitta bäst placering av varje verk inom parken. Inget resonemang förs överhuvudtaget hurvida de fyra vindkraftverk som hamnar närmare än 2 km från kungsörnböet kan lokaliseras till andra delar av Stamåsenområdet eller kompletteras inom andra vindkraftsparker som bolaget ansökt om. Det faktaunderlag som finns avseende örnparets flygrörelser är alltför kortvarigt och enbart gjort under kortare perioder under 2008 men visar ändå att den huvudsakliga flygriktningen för örnparet är tvärs över den nu planerade vindkraftparken. ÅOF håller med

MPD om att underlaget är alltför knapphändigt för att kunna utröna mer exakt vilka landskapsavsnitt som örnarna nyttjar mest men att de observationer som gjorts ändå visat att det dominerande flygmönstret under tiden var i riktning NV-SO genom vindkraftparken. ÅOF anser att MPD återigen inte använder sig av de fakta som finns, men att man framförallt inte drar den ansvarsfulla slutsatsen av studien, att parken i sig kommer att innebära ett riskmoment för örnarna och att det därför är särskilt viktigt att minimera den totala riskbilden genom att ge örnparet ett tillfredsställande skydd i boets närområde. För att få tillräcklig kunskap om ett örnpars rörelse inom reviret behövs en långsiktig (3-5-årig) studie omfattande det specifika örnparet och dess nyttjande av sitt jaktområde. Det gör att man måste arbeta med fasta avstånd istället för ett skyddsavstånd baserat på flygrörelser och revir.

MPD har inte gjort någon helhetsbedömning av vilka konsekvenser en vindkraftutbyggnad i länet kommer att få för kungsörnstammen. För tillfället är det uppemot 25 olika storskaliga vindkraftsprojekt på gång i länet och i gränsområdet till länet och totalt berörs 28 kungsörnspar i Västernorrlands län av vindkraftetablering där vindturbiner kommer att stå inne i dessa örnars revir där de födosöker och jagar. Det är 54 % av alla kända kungsörnsrevir i länet. Om MPD använder samma resonemang i varje enskilt beslut i rimlighetsbedömningen, dvs. att just denna etablering inte har någon betydelse för kungsörnstammen regionalt eller nationellt, så riskerar länsstyrelsen, som har huvudansvar för skydd av kungsörnen enligt rovdjurspolitiken, att fatta beslut som riskerar att halvera kungsörnstammen i länet. Föreningen har bidragit med kunskap från inledningsskedet men dess medverkan har inte fått genomslagskraft i ärendet.

MPD har avseende kravet på att undersökningar av kollisionrisken föreskrivit att eftersök ska ske med hund inom en fastställd yta runt respektive bo enligt ett fastställt program. Allteftersom kunskapen ökar om förhållandena i området samt hur fåglarna påverkats ska förslag till åtgärder lämnas i samband med den årliga redovisning som ska skickas till tillsynsmyndigheten. Eftersök av döda och skadade fåglar ska rimligen ske i ett definierat avstånd till vindturbinerna med tanke på att MPD själv konstaterat att örnar idag rör sig djupt inne i det planerade vindkraftsområdet. Resultatet av falltidsstudien kan dessutom rimligtvis inte utvärderas förrän

kanske fem år efter att vindkraftsparken kommit igång, dvs. 2015-2016. Enligt ÅOF kan fallviltstudien inte utgöra ett alibi för att vara mer generös i bedömning på vilket skyddsavstånd som ska sättas till kungsörnböna.

MOTPARTERNAS TALAN

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Samebyns överklagande

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. MB och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risken för påverkan på rennäringen är begränsad.

Det framfördes inte nya omständigheter i bolagets yttrande den 6 november 2009, utan yttrandet sammanfattade bolagets uppfattning. Skälen för verkställighetsförordnandet framfördes även av bolaget vid det offentliga sammanträdet i tillståndsärendet som ägde rum den 1 september 2009. Det som framförs vid sådana sammanträden, där kallelse har skett genom kungörelse, får anses vara en del av utredningen i ärendet som respektive part inte kan behöva upplysas om särskilt. Samebyn har även överklagat tillståndsbesluten rörande ytterligare fem vindparker. Det framgår av dessa överklaganden att samebyn den 7 december 2009 fick del av bolagets yttrande den 6 november 2009 (bolagets yttranden i samtliga tillståndsärenden hade överensstämmande innehåll). Det faktum att samebyn fick del av bolagets yttrande före tillståndsbesluten i de övriga ärendena föranledde inte samebyn att yttra sig över bolagets yttrande i de övriga ärendena. Av samebyns överklaganden i övriga tillståndsärenden framgår att MPD framförde till samebyns ombud att man inte ansåg att bolagets yttrande den 6 november 2009 tillförde något nytt, men samebyn bereddes ändå möjlighet att bemöta yttrandet. Samebyn måste ha delat MPD:s be-

dömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom man valde att inte yttra sig i ärendet.

Samebyn gör nu gällande att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig, utan att närmare precisera vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde kompletteras. De synpunkter som lämnades på utredningen hänförde sig istället till att samebyn inte delade samtliga slutsatser i utredningen.

Sammanfattningsvis gör samebyn gällande att verksamheten, trots föreskrivna försiktighetsmått, medför sådan påverkan på rennäringen att den skulle vara otillåten. Utredningar som avser vildren och caribou, annan typ av miljöfarlig verksamhet och i ett öppet slättlandskap åberopas av samebyn som stöd för denna bedömning. Utredningar som avser tamren, vindkraft och skogslandskap avfärdas helt av samebyn, som anser att man inte kan dra några slutsatser från sådana utredningar eftersom de inte avser vindkraft i samma skala som den nu aktuella parken (som mest 17 vindkraftverk).

MPD har föreskrivit att frågan om slutliga villkor för rennäringen ska utredas under en provotid. De krav som har fastställts att gälla under provotiden säkerställer att påverkan på rennäringen minimeras. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Det aktuella området är reservbetesområde och används för närvarande inte av samebyn. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera. Enligt samebyns uppfattning ska en bedömning enligt 3 kap. MB leda till att tillstånd inte kan meddelas enligt 2 kap. 6 § MB. Bolaget delar inte samebyns uppfattning att det aktuella området är av riksintresse för rennäring-

en. Det centrala området av Stamåsen är utpekat som riksintresse av Energimyndigheten och området bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte heller att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen och området hade ansetts vara av riksintresse även för rennäringen, är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § MB, ändå borde ges åt vindkraften. I detta sammanhang finns skäl att hänvisa till Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB av vindkraft i Markbygden i Piteå kommun.

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken såsom samebyn gör gällande. Direkt under vindkraftverken kommer ljudnivån i sämsta fall uppgå till 65 dB(A), vilket motsvarar normal samtalston. En ljudnivå på 35 dB(A) motsvarar ljudet från ett kylskåp. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

MPD:s bedömning att utformningen av villkoret att förslagen beträffande väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Samebyn ifrågasätter utformningen av utredningsvillkor U1. Samebyn anför att den utreder om det kan finnas några åtgärder som till någon del kan kompensera samebyn för de störningar vindkraftverken skulle kunna medföra. Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som provotidsföreskrift. Under en provotid ges sålunda möjlighet att utreda behov och vidta möjliga

åtgärder för att ytterligare begränsa påverkan. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och provotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Överklagandena av Naturskyddsföreningen, ÅOF och JORF

MPD:s bedömning om rimligt skyddsavstånd till identifierat bo är riktig. Vid fastställande av lämpligt skyddsavstånd till identifierat kungsörnsbo ska en avvägning göras enligt 2 kap. 7 § MB. Att ett större avstånd från kungsörnsbo till närmaste vindkraftverk ger ett visst ökat skydd är ostridigt. Två av föreningarna har yrkat på ett skyddsavstånd om 2 km, medan en av föreningarna har yrkat på skyddsavstånd på 2,5 km. Detta måste dock vägas mot det faktum att det skulle medföra att minst fyra vindkraftverk inte skulle kunna uppföras med ett skyddsavstånd om 2 km och sex vindkraftverk med ett skyddsavstånd om 2,5 km. Om ca 10 % eller mer av den planerade vindparken (totalt 45 verk) inte kan uppföras är det högst osäkert om det kommer att finnas ekonomiska möjligheter att genomföra verksamheten överhuvudtaget eftersom fasta kostnader i form av infrastruktur (anläggande av vägar och elnät) i princip kommer att vara oförändrade. Samhällsnyttan av 4-6 verk måste vägas mot nyttan av en viss ökad säkerhet för det kungsörnspar som har sitt revir på den aktuella platsen.

Bolaget och föreningarna synes överens om att kunskapen om hur rovfågel påverkas vid anläggande av vindkraft i skogslandskap under anläggnings- och driftsskede är begränsad, samt att det finns skäl att förbättra kunskapsläget. Det är därför av vikt inför en framtida utbyggnad av vindkraft i skogslandskap att kunskapen förbättras. Det utredningsvillkor som MPD har föreskrivit medför att bolaget åläggs att genomföra omfattande studier. Det kommer också finnas möjlighet att föreskriva ytterligare villkor om försiktighetsmått om det under utredningsskedet visar sig att det finns behov av sådana försiktighetsmått. Den genomförda eller tillståndsgivna utbyggnaden av vindkraften inom regionen är dock inte idag av sådan omfattning att den kan anses utgöra ett hot mot kungsörnens fortlevnad eller bestånd. Vid lokaliseringen av de aktuella parkerna har genomförts inventeringar av kungsörnsbestånden och hänsyn har tagits till lokaliserade örnbon.

De planerade parkerna berör totalt tre eller möjligen fyra kungsörnsbon, där närmaste avstånd till bon är 1,5 km för Stamåsen. Bolaget delar MPD:s uppfattning att nyttan får anses mycket marginell med hänsyn till den ringa riskreduceringen (utifrån boets placering) och nyttan kan inte anses överväga nackdelarna (i form av att vindkraftverken inte uppförs). Sammantaget visar detta att MPD:s avvägningar är väl genomtänka och rimliga.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Samebyns överklagande

Länsstyrelsen bedömer att frågan om påverkan på rennäringen är väl belyst i ärendet. Det kan dock konstateras att sökanden och samebyn har skilda åsikter avseende exempelvis studier i ämnet och hur resultaten av dessa ska tolkas och användas vid prövning av vindkraft.

Ärendet var utställt under remisstiden och efter remisstidens utgång översändes inkomna yttranden till bolaget för bemötande. Vid handläggning av tillståndsärenden enligt miljöbalken avslutas utställningstiden när remisstiden för ansökan gått ut och inkomna yttranden skickas då för bemötande till sökanden. Ytterligare inkomna handlingar efter utställningstiden, t.ex. bemötanden från sökanden, kungörs enbart på nytt om det bedöms att nya uppgifter tillkommit. Då samebyns yttrande av den 22 oktober 2009 var mycket omfattande vidhåller länsstyrelsen att det var av vikt att inhämta bolagets bemötande. Av bemötandet framgår sedan tidigare föreslagna försiktighetsmått och förslag till villkor samt klargörande av bolagets ståndpunkt i vissa frågor, exempelvis de utredningar som hänvisas till i ärendet. Länsstyrelsen bedömer att det som framkom i bemötandet inte innebar att ytterligare kommunikering i ärendet med samebyn var nödvändig.

När det gäller frågan om ärendet är otillräckligt utrett vidhåller länsstyrelsen att det inte fanns skäl att begära in ytterligare utredningar i ärendet utan att de uppgifter som inkommit, inklusive kompletterande rennäringanalys samt förtydligande av bolagets åtaganden vad gäller skyddsåtgärder gällande rennäringen var tillräckliga för att pröva ärendet. Frågan om nuvarande kunskapsunderlag är tillräckligt är inte lätt. Vindkraft i skogslandet är en verksamhet som utvecklas i snabb takt och även

inom andra områden kommer det att krävas uppföljande studier. Länsstyrelsen bedömer dock att det inte inkommit uppgifter som föranleder krav på ytterligare utredningar eller en annan bedömning i ärendet.

Länsstyrelsen vidhåller att det som föreskrivits i beslutet innebär tillräckliga skyddsåtgärder för att tillstånd ska kunna lämnas. När det gäller kumulativa effekter har det under ärendets handläggning funnits tillgång till handlingar avseende bolagets övriga ansökningar i området och länsstyrelsen bedömer därför att det inte har tillkommit några nya uppgifter som föranleder en annan bedömning.

Länsstyrelsen delar uppfattningen att verksamheten innebär en påverkan på rennäringen i området även om påverkan från vindkraftparken Stamåsen kommer att bli relativt begränsad då samebyn använder området för reservbete. Utvecklingen av vindkraft är en av flera faktorer som påverkar förutsättningarna för rennäringen. Länsstyrelsens uppgift är att göra en sammanvägd bedömning av det som framkommit i ärendet med hänsyn tagen till de nationella mål som satts upp för utbyggnaden av vindkraft. Länsstyrelsen bedömer att det i överklagandet inte framkommit uppgifter som föranleder en ny bedömning.

Överklagandena av Naturskyddsföreningen, ÅOF och JORF

När det gäller skyddsavstånd till örnbömenar länsstyrelsen att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag. Försiktighetsprincipen ska alltid finnas med i bedömningen liksom en avvägning om konsekvenserna, i det här fallet bortfall av vindkraftverk, är acceptabla. Det är mycket svårt att avgöra om en utökning av skyddsavståndet med 500 meter skulle innebära en påtagligt minskad risk för kollision liksom om bortfallet i produktion är orimligt. Bortfall av i det här fallet ca fyra verk och fria flygvägar åt flera håll talar för ett skyddsavstånd i enlighet med miljöprövningsdelegationens beslut. Försiktighetsprincipen, kompensation för kortare skyddsavstånd i närheten till andra bon i området samt möjlighet till uppförande av ytterligare vindkraftverk om uppföljande fågelstudier visar att detta är möjligt, talar emellertid för ett utökat skyddsavstånd.

I området finns flera vindparker, bl.a. Björkhöjden-Björkvattnet, där problematiken finns med närhet till örnbo och där MPD kommit till olika slutsatser vad gäller skyddsavstånd. Bedömningen baseras på resonemanget att ett fast skyddsavstånd inte är det bästa utan att den ska göras från fall till fall. Mot bakgrund av det komplexa förhållande som råder menar länsstyrelsen att uppföljande studier är av stor vikt för att inhämta erfarenhet som kan användas i dessa och kommande projekt även på andra håll med liknande förhållanden. Väl genomtänkta kompensationsåtgärder, t.ex. i form av ersättningsbon är en viktig åtgärd om skyddsavstånden inskränks på ett sådant sätt att det föreligger risk för negativ påverkan.

Förutom en avvägning mellan olika intressen menar länsstyrelsen att det är viktigt att göra en samlad bedömning av pågående etableringar i området och se samlat till de ställningstaganden som görs i de olika ärendena, både när det gäller inskränkningar i antalet vindkraftverk samt de skyddsavstånd till örnbo som förordas på olika platser. Länsstyrelsen menar att bedömningen i ärendet utgår från ovanstående avvägningar och bedömningar och vidare att det skyddsavstånd som slutligen kommer att beslutas i detta ärende inte behöver utgöra praxis i kommande prövningar, utan att avståndet måste bedömas från fall till fall.

Länsstyrelsen bedömer att det i överklagandet inte framkommit några nya uppgifter och menar mot bakgrund av ovanstående att domstolen i ärendet bör se samlat till de ställningstaganden som görs i de olika ärendena, både när det gäller inskränkningar i antalet vindkraftverk samt de skyddsavstånd till örnbo som förordas på olika platser.

MUNTLLIG BEVISNING

Muntlig förhandling har hållits i målet och Öje Danell, professor i renskötsel vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, har hörts som sakkunnig i frågan huruvida den sökta verksamheten kan komma att påverka rennäringen. Vidare har samebyn åberopat partsförhör med samebyns ordförande, Marianne Persson, och styrelseledamoten Nils Thomas Persson. De har hörts om hur samebyn använder det aktuella området för närvarande, hur renar i allmänhet reagerar på störningar, vilka störningar som kan förväntas genom den sökta verksamheten samt vilka övriga störningar

som förekommer i området, allt i syfte att visa vilken effekt den sökta verksamheten kommer att ha på samebyns rennäring.

DOMSKÄL

Samebyns överklagande

Yrkandet om återförvisning

Samebyn har yrkat i första hand att miljödomstolen ska återförvisa ärendet till MPD på grund av att beslutet inte har tillkommit i laga ordning eftersom samebyn inte bereddes tillfälle att yttra sig över bolagets bemötande av samebyns yttrande den 22 oktober 2009. Miljödomstolen gör den bedömningen att den av sökanden den 6 november 2009 upprättade skriften (bemötandet) utgör en sammanfattning av bolagets ståndpunkter, vilka framförts tidigare i ärendet. Uppgifterna har därför saknat betydelse i ärendet. De uppgifter som sökanden lämnade i bemötandet beträffande yrkandet om verkställighetsförordnande saknar också betydelse på den grunden att beslutet har upphävts i denna dom, i följd varav det inte längre finns något beslut om omedelbar verkställighet. Miljödomstolen finner således att de beslut som fattats av MPD och som fortfarande är aktuella inte har tillkommit i strid mot 17 § förvaltningslagen. Samebyns yrkande om återförvisning kan därför inte vinna bifall på denna grund.

Samebyn har också begärt att ärendet ska återförvisas till MPD på den grunden att samebyns begäran om kompletteringar med ytterligare utredningar avseende bl.a. vindkraftverkens påverkan under både anläggnings-, drifts- och avvecklingsfasen, alternativa lokaliseringförslag, renarnas reaktion på buller, reflexer, skuggor och vingrörelser samt samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår inte har hörtsammats.

Bolaget har under handläggningen av ärendet i MPD kompletterat MKB:n med en fördjupad rennäringanalys utförd av Hifab International AB, vari framgår möjliga konsekvenser för berörda samebyar samt förebyggande och skadereducerande åtgärder. Både bolaget och samebyn har presenterat ett antal utredningar om vindkraftverkens och andra anläggningars inverkan på renar. Bolaget har undersökt totalt 19 alternativa lokaliseringar, varefter bolaget i ett första steg uteslutit sex styck-

en. Efter en genomgång av resterande 13 områden stannade bolaget för sju områden där, enligt bolaget, konflikterna med andra verksamheter och intressen föreföll överkomliga. Antalet undersökta alternativa lokaliseringar har varit stort. Miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringsanalysen uppfyller de krav som ställs i miljöbalken. Samebyns yrkande om återförvisning på denna grund kan därför inte heller vinna bifall.

Yrkandet om avslag på ansökan

Området för den planerade vindkraftsetableringen är utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Att området har utpekats som riksintresse för energiproduktion innebär att det bör skyddas från sådana förändringar som skulle förhindra ett utnyttjande av området för detta ändamål. Vad gäller riksintresse för vindkraft kan konstateras att vindkraft är en förnybar och ren energikälla. Vindkraften kan därför bidra till miljöbalkens mål om hållbar utveckling (1 kap. 1 § MB). Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är också viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmål för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag.

Samebyn har gjort gällande att en etablering av en vindkraftsanläggning i Stamåsen inte medför sådan användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning med marken utifrån de villkor som föreskrivs avseende bl.a. rennäring. Samebyn menar därför att miljödomstolen ska hantera området som om det var det utpekad som riksintresse för rennäringen.

Utpekandet av områden såsom varande av riksintresse av något slag görs av olika sektorsmyndigheter enligt 2 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. Uppgifter i fråga om områden som är av riksintresse för rennäringen lämnas av Sametinget. Marianne Persson och Nils Thomas Persson har i förhör uppgett att samebyn fått möjlighet att peka ut områden inom samebyns område som riksintresse för rennäringen. De har emellertid invänt att samebyn kan utpeka högst 30 % av samebyns areal som riksintresseområde, varför inte alla viktiga områden kunnat pekas ut.

Riksintresset av att skydda rennäringen syftar till att bibehålla goda förutsättningar för näringen genom att ge de *viktigaste* områdena inom varje sameby skydd (prop. 1985/86:3 s. 161). Det får den effekten att alla områden som samebyn bedömer som viktiga inte bedöms som viktiga ur nationell synpunkt. Riksintresseklassificeringen utgör en indikation av den vikt som sektorsmyndigheten anser att området har för det aktuella intresset. Miljödomstolen finner i detta fall inte anledning att göra någon annan bedömning än de ansvariga sektorsmyndigheterna har gjort. Eftersom området endast är utpekat som riksintresse för energiproduktion måste detta intresse ges företräde. Energiproduktion i form av vindkraft får således anses på bästa sätt främja den långsiktiga hushållningen med marken i området och innebära en från allmän synpunkt god hushållning enligt 3 kap. 1 § MB.

Av 3 kap. 5 § MB följer att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. I målet är utrett att det aktuella området för närvarande används av samebyn som reservbetesområde men att en förändrad användning kan bli aktuell beroende på utgången av samebyns överklaganden rörande andra vindkraftsparker.

Med beaktande av graden av den betydelse som markområdet har för samebyns rennäring och den hänsyn till områdets värde för rennäringen som har tagits genom de i tillståndsbeslutet föreskrivna villkoren, gör miljödomstolen den bedömningen att området så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Även vid en sammantagen bedömning av inverkan på samebyns rennäring av samliga de vindkraftsparker som sökanden planerar att anlägga och som f.n. är föremål för miljödomstolens prövning, gör miljödomstolen den bedömningen att rennäringen inte kommer att påtagligt försvåras genom en vindkraftspark i Stamåsen eftersom den yta som verksamheten kommer att uppta utgör en liten del av samebyns vinterbetesmarker.

Samebyn har gjort gällande att det överklagade beslutet strider mot artikel 27 i ICCPR eftersom MPD uttalat i beslutet att vindkraftsproduktion och rennäring kan bedrivas i samverkan.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 i ICCPR. Frågan är då om tillståndet till vindkraftsparken står i strid med artikeln.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 i ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande ska äga rum.

Miljödomstolen har inte funnit att tillståndet till vindkraftsparken är så omfattande och ingripande att det kan anses medföra sådana olägenheter att förutsättningarna att bedriva rennäring blir ohållbara och att samerna därigenom betas rätten till sitt kulturliv enligt artikel 27 i ICCPR. Innan ansökan till vindkraftsparken inlämnades genomförde bolaget ett omfattande samrådsförfarande med allmänheten och berörda samebyar. Samebyarna har även deltagit i den fördjupade rennäringanalysen och varit sakägare i processen hos MPD. Samebyn har följaktligen tillförsäkrats ett effektivt deltagande såväl i samrådsförfarandet som i beslutsprocessen. MPD:s beslut står därför inte i strid med artikel 27 i ICCPR.

Mot bakgrund av vad sålunda upptagits gör miljödomstolen den bedömningen att det inte finns skäl att ändra MPD:s tillståndsbeslut. Samebyns yrkande om avslag på tillståndsansökan kan därför inte vinna bifall. Dock anser miljödomstolen att tillståndet bör tidsbegränsas till vindkraftverkens beräknade tekniska livslängd.

Yrkandet om ytterligare villkor till skydd för rennäringen

Samebyn har yrkat i tredje hand att tillståndet förenas med förändrade och fler villkor till skydd för samebyns rennäring.

Miljödomstolen delar MPD:s bedömning att 300 000 kr per kraftverk är ett rimligt säkerhetsbelopp. Den osäkerhet som råder avseende kostnaderna i framtiden medför dock att beloppen bör indexuppräknas efter konsumentprisindex.

Samebyn har gjort gällande att MPD:s villkor 14 om buller ska omformuleras så att det gäller renskötselområdet och inte enbart vid bebyggelse. Tillstånd till en verksamhet kan begränsas och villkoras av skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det finns därför inte skäl att komplettera eller ändra det bullervillkor som MPD har fastställt.

Samebyn anser att förslag till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor samt byggande av teknikbyggnader m.m. ska få ske endast efter samebyns explicita medgivande. Om villkoret utformas på det sätt samebyn har yrkat kommer samebyn att få en form av vetorätt i dessa frågor, vilket miljödomstolen finner olämpligt. Miljödomstolen delar MPD:s bedömning att det är tillräckligt att dragning av vägar och elledningar m.m. eller åtgärderna i de provisoriska föreskrifterna P 2 ska föregås av samråd med samebyn.

Samebyn har yrkat att villkor 8 om natur- och kulturvärden ska kompletteras så att villkoret också omfattar ”rennäringen”. Eftersom syftet med villkor 7 är att i möjligaste mån begränsa skador på rennäringen och eftersom villkor 8 indirekt också medför ett skydd för rennäringen, finns det inte skäl att ändra villkor 8.

Samebyn har framställt invändningar mot utredningsvillkor U 1 och gjort gällande att villkoret inte har förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Stamåsen kan samverka. De framställda invändningarna utgör till största delen stöd för Samebyns inställning att den planerade vindkraftverksamheten är otillåtlig. I den delen har miljödomstolen tidigare i denna dom tagit ställning. Samebyn har också yrkat att villkoret U 1 ska få en annan lydelse på det sättet att målsättningen ”minimera störningar på rennäringen” ska ersättas med ” att försätta rennäringarna i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum”. Miljödomstolen finner att utredningsvillkoret är motiverat och lämpligt formulerat.

För det fall miljödomstolen finner att utredningsvillkoret är tillräckligt har samebyn yrkat att tillståndet ska kompletteras med de villkor som angivits i samebyns yttran-

de till MPD den 22 oktober 2009 under punkterna 19.5.1 – 19.5.9 och 19.5.11. Miljödomstolen finner att det inte är motiverat att komplettera tillståndet med de begärda villkoren.

Samebyn har ansett att provotidsföreskriften P2 om tillfällig stödutfodring inte är tillräckligt preciserad och att det ska fastställas bl.a. att utfodringen ska dimensioneras för det antal renar som skulle behöva använda området under fyra veckor varje vinter dock högst 4 000 renar. Miljödomstolen finner att den av MPD meddelade föreskriften är tillräcklig för det avsedda ändamålet.

Miljödomstolens ställningstaganden innebär att miljödomstolen delar de bedömningar som MPD har gjort med det lilla tillägget att det särskilda villkoret nr 2 ska justeras med en indexuppräknings.

Yrkandena från Naturskyddsföreningen, ÅOF och JOF

Kungsörnen finns angiven i bilaga 1 i fågeldirektivet 79/409/EEC. Enligt direktivet ska medlemsländerna vidta åtgärder som är nödvändiga för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov.

Av rovfågelinventeringen framgår att Stamåsen berörs av ett revir. Enligt Royal Society för Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn eftersom kungsörn födosöker inom ett så stort område.

MPD har gett tillstånd till uppförande av vindkraftsparken i Stamåsen med ett minsta avstånd från vindkraftverk till örnbo om 1,5 km. Med hänsyn till den osäkerhet som råder angående vindkraftverkens påverkan på kungsörn i skogslandskap anser miljödomstolen att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § andra stycket miljöbalken ska tillämpas på det sättet att den planerade verksamheten får stå tillbaka för skyddet av kungsörn. Avståndet från närmaste vindkraftverk till befintligt kungsörnsbo ska därför utsträckas till 2 km. Det kan inte anses orimligt att verksamhetsutövaren uppfyller detta krav.

Verkställighetsförordnandet

Bolaget har återkallat yrkandet om verkställighetsförordnande. Det ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 1** (DV 427).

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

På miljödomstolens vägnar

Jim Emilsson

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Emilsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt sakkunnigledamöterna Carl-Halvar Halvarsson och Thure Mårtensson. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.